

ÖZET

SOSYAL GİRİŞİMCİLİK FAALİYETLERİNİN ŞİRKET ÇATISI ALTINDA YÜRÜTÜLMESİ: TİCARET HUKUKU PERSPEKTİFİNDEN FAYDA ŞİRKETİ MODELİ

İKÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Muharrem Tütüncü

Bu çalışma, sosyal girişimlerin şirketler hukuku içinde nasıl kurumsallaştırılabileceğini incelemektedir. Sosyal girişim, hukuki formundan bağımsız olarak, toplumsal veya çevresel bir amacı birincil hedef olarak benimseyen ve bu amacı piyasa temelli faaliyetler ile mali sürdürülebilirlik arayışı içinde gerçekleştirmeye çalışan bir örgütlenme biçimi olarak tanımlanmaktadır. Bu konumlanmış, gönüllü kurumsal sosyal sorumluluk pratiklerinden ve kâr amacı gütmeyen yapılardan ayrılmaktadır. Zira sosyal amaç beyana indirgenmemekte, işletmenin stratejisine ve yönetimine içkin bir taahhüt olarak ele alınmaktadır. Temel sorun, bu taahhüdün hukuken tanınabilir ve kurumsal düzeyde sürdürülebilir biçimde nasıl güvence altına alınacağıdır.

Çalışmanın ana savı, amaç çoğulluğunun, kâr ile kamu yararının, birlikte hedeflenmesinin tek başına yeterli olmadığı yönündedir. Bu kapsamda hukuki bağlayıcılığının güçlendirilmesi, yönetsel görev ve sorumlulukların bu amaçla uyumlu biçimde tanımlanması ve raporlama ile yaptırım düzeninin bu çerçevede kalibre edilmesi gerekmektedir. Çalışma, bu savı karşılaştırmalı bir zemin üzerinde sınımayı ve modellerden türetilen ilkeleri ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Birinci bölüm, sosyal girişim ve sosyal girişimcilik kavramlarını bağlamsal ve kurumsal çeşitlilik zemininde, ikinci bölümde yapılacak model karşılaştırmasının üzerinde yükselineceği analitik çerçeveyi kurmak amacıyla haritalandırmaktadır. Kıtasal yaklaşımlar bu çerçevede yalnızca kavramsal arka planı göstermek üzere kısaca özetlenmekte, literatürde öne çıkan tanım ve sınıflandırma önerileri ise terminoloji ve kapsam dışlama ölçütlerini netleştirmek amacıyla kullanılmaktadır. Bu sayede sosyal girişim, sosyal girişimcilik ve sosyal girişimci ayrımı çalışmanın hukuki odağı ile uyumlu biçimde netleştirilmektedir. Bu sayede ikinci bölümde incelenecek modellere

ilişkin değerlendirme ölçütleri ile metodolojik sınırlamalar açık bir kavramsal arka plan üzerinde temellendirilmektedir.

İkinci bölüm, sosyal amacın şirket hukukunda kurumsallaştırılmasına yönelik üç güncel modeli karşılaştırmalı olarak incelemektedir. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki *benefit corporation*, İtalya'daki *società benefit* ve Fransa'daki *société à mission* modelleri, amacın lafzı ve bağlayıcılığı, yönetsel görevlerin kapsamı, raporlama ve denetim düzeni ile yaptırım mimarisi bakımından analiz edilmektedir. İncelemenin amacı, bu modellerin beyanın ötesine geçen hangi hukuki yapı taşlarına dayandığını göstermektir.

Üçüncü bölüm, ikinci bölümde ulaşılan bulguların politika düzeyindeki yansımalarını sistematikleştirmektedir. Bu bağlamda, sosyal girişimlerin şirket formu içinde örgütlenebilmesi için üç farklı politika tercihi tartışılmaktadır. Birinci tercih, Amerika Birleşik Devletleri ve Fransa örneklerinde görüldüğü üzere, öncelikle *corporate purpose* kapsamını genişletmekte ve paydaş menfaatlerini dikkate alan bir karar çerçevesi tanımlamaktadır. Bu yaklaşımın tek başına yetersiz görüldüğü durumlarda, özel hukuki araçlar vasıtasıyla beyanın yaptırım ve raporlama ile desteklenmesi yoluna gidilmektedir. İkinci tercih, İtalya modelinde olduğu gibi, şirketlerin tekil amaç kurgusunda köklü bir değişiklik yapmaksızın, sosyal girişimlere özgü bir statü öngörmekte ve tanınırlığı bu statü üzerinden sağlamaktadır. Üçüncü tercih ise, Belçika'da örneklediği biçimiyle, geleneksel şirketler hukukunun tanım ve amaç rejimini dönüştürmekte, böylelikle çoklu amaç anlayışını sistemin geneline yaymaktadır. Bu bölüm ile Türk hukuk sistemine yönelik bir yol haritası önerilmektedir. Türk hukuku bağlamında, şirketler hukukunun dogmatığı ve uygulama koşulları gözetilerek bir geçiş önerisi geliştirilmektedir.

Tezin katkısı, karşılaştırmalı modellerden öğrenilenleri politika tercihleri düzeyinde sistematikleştirerek, Türk hukuku bakımından uygulanabilir ve benimsenebilir bir çerçevenin ana hatlarını önermekte yatmaktadır.

ANAHTAR KELİMELER

Sosyal Girişim, Sosyal Girişimcilik, Anonim Şirket, Şirketler Hukuku, Corporate Purpose, Fayda Şirketi Modeli, Kurumsal Sosyal Sorumluluk

ABSTRACT

CARRYING OUT SOCIAL ENTREPRENEURSHIP ACTIVITIES WITHIN A COMPANY STRUCTURE: THE BENEFIT CORPORATION MODEL FROM A COMMERCIAL LAW PERSPECTIVE

**Istanbul Kültür University, Institute of Graduate Studies, Department of
Private Law**

Thesis Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Muharrem TÛTÛNCÛ

This study examines how social enterprises can be institutionalized within company law. A social enterprise is defined, regardless of its legal forms, as an organizational form that adopts a social or environmental purpose as its primary objective and seeks to achieve this purpose through market-based activities while pursuing financial sustainability. This positioning distinguishes social enterprises from voluntary corporate social responsibility practices and from nonprofit entities. Unlike mere declarations of purpose, the social aim here is conceived as an intrinsic commitment embedded in the company's strategy and governance. The fundamental question is how this commitment can be legally recognized and secured in a sustainable manner at the institutional level.

The central thesis of this study is that the coexistence of profit and public benefit mere pluralism of purposes is not sufficient in itself. What is required is the strengthening of legal enforceability, the alignment of managerial duties and responsibilities with the stated purpose, and the calibration of reporting and sanctioning mechanisms accordingly. The study aims to test this claim on a comparative basis and to identify principles that can be derived from existing models.

The first chapter maps out the concepts of social enterprise and social entrepreneurship against a background of contextual and institutional diversity, in order to establish the analytical framework on which the status comparison of the second chapter is built. Continental approaches are summarized only to illustrate the conceptual background, while prominent definitions and classification proposals in the literature are used to clarify terminology and criteria for inclusion or exclusion. This ensures that the distinctions between social enterprise, social entrepreneurship, and the social

entrepreneur are aligned with the legal focus of the study. In this way, the evaluative criteria and methodological limitations for the examination of legal statuses in the second chapter are grounded in a clear conceptual background.

The second chapter undertakes a comparative analysis of three contemporary models for the institutionalization of social purpose in company law. The U.S. Benefit Corporation, Italy's *società benefit*, and France's *société à mission* are analyzed in terms of the wording and binding force of the purpose, the scope of managerial duties, the reporting and auditing framework, and the sanctioning mechanisms. The aim is to show which legal building blocks underpin these models beyond a mere declaration of purpose.

The third chapter systematizes the policy implications of the findings reached in the second chapter. In this context, three different policy choices for enabling social enterprises to be organized within the company form are discussed. The first, as seen in the United States and France, expands the scope of corporate purpose and defines a decision-making framework that takes stakeholder interests into account. Where this approach is considered insufficient, special legal instruments are employed to support the declaration with enforceability, reporting, and sanctioning mechanisms. The second, as exemplified by the Italian model, provides a special status for social enterprises without fundamentally altering the singular purpose framework of companies, ensuring recognition through this special status. The third, illustrated by the Belgian example, transforms the definition and purpose regime of traditional company law, thereby diffusing the multi-purpose understanding throughout the system. This chapter culminates in proposing a roadmap for Turkish law. A phased transition is suggested, taking into account the dogmatics of company law and the conditions of legal practice in Turkey.

The contribution of the thesis lies in systematizing lessons learned from comparative models at the level of policy choices and proposing the main outlines of a framework that is both applicable and adoptable for Turkey.

KEY WORDS

Social Enterprise, Social Entrepreneurship, Joint-Stock Company, Company Law
Corporate Purpose, Benefit Corporation Model, Corporate Social Responsibility